

संत तुकाविप्रांनी अनेक विषयांवर अभंग रचले आहेत . संत तुकाविप्रांचे चरित्र
महान संत चरित्रकार व कवी राजाराम प्रासादी (भक्त मंजीरी माला या ग्रंथाचे
कर्ते) लिहीले आहे

संत तुकाविप्रांबद्दल कवी राजाराम प्रासादी म्हणतात,

काय वर्णिजे तुकाविप्रा । ज्याचे भाषण जेवी क्षीप्रा ।
रास करीती सदा छप्रा । किंवा वृक्षा तळवटी ॥
जन्मांतराचे योगे करुन । सद्गुरु लाभले ते चि पूर्ण ।
जेका बावाजी चैतन्य अवतार धन्य विप्रनाथ ॥

सर्व भक्तांना हेच मागणे , संत तुकाविप्र यांचे साहीत्य म्हणजे समाजाचे
आम्हावर असलेले फार मोठे ऋण आहे , ते स्विकारण्यासाठी आपला सहभाग
तेवढाच महत्वाचा आहे. याच भावनेने राजाराम प्रसादी कृत संत तुकाविप्र
चरित्र श्री विठ्ठल चरणी समर्पण

॥ श्री गणेशाय नमः ॥ श्री रामसमर्थ ॥

जय आदिसर्वेश्वरा । गुणातीत परात्परा ॥

व्यापक तू सर्वाधारा । सद्गुरुवरा सिद्धमूर्ति । ॥१॥

तूचि स्वामिया गुणांचा ईश । या लागी नाम तव गणेश ।

नातरी ठाईचे अविनाश । परि विशेष लीला हे ॥२॥

देवा तुमची पराशक्ती । ते वि माया सरस्वती ।
सकळ कळेची उत्पत्ति । पावले स्वीती चराचर ॥३॥
नमो ऐसिया विलासीया । सर्वोत्तमा निज आत्मया ।
सच्चिदानंद पदत्रया । नटसी ठाया आपण तू ॥४॥

होसी देव आणि भक्त गुरु शिष्य प्रेमभरीत ।
युगायुगी संभवत । भक्त अद्भुत भोगावया ॥५॥
तया भक्तविण पाहे । गोमटे तुम्हा नसे कंही ।

या लागी प्रगट होउनी हृदयी । वदवि ते ही भक्त मंजीरी ॥६॥

संत प्रियकर जानकीजीवना । हे चि प्रार्थना आणिजे मना ।
जन्मो जन्मी साधुस्तवना । रंगवी रसना चरीत्रगुणी ॥७॥
पंढरीनिवास भक्त वल्लल । ईया विनवणी संतोषले ।
सांगती स्वमुखे भक्तमाले । बोलविति सकल मुळिचे पै ॥८॥

तरी अवधान द्यावे श्रोतिये । येकाग्रता करुनि हृदय ।
श्रवणें चि लाहिजे स्वात्मकार्य । पाविजे अक्षयपदाप्रति ॥९॥
श्री तुकाविप्र स्वामीची कथा । अत्यंत प्रिय जे भगवंता ।

वर्णिजेल ते चि आता । ठेउनी माथा सिद्धपदी ॥१०॥

युगायुगीं देवासवे । अवतरला जो निजवैष्णव ।
अनुक्रमेसी ते सर्व सांगीजेल भाव गुरुकृपे ॥११॥
कृतायुगीं प्रल्हाद जाहाला तेथे नारदे उपदेशीला ।
भागवती प्रसिद्ध हे लीला । वर्णिला भला स्वानुभव ॥१२॥

त्रेती वालीचा तो कुमर । अंगद नामे महावीर ।
मग बोधीले साचार । वायूपुत्रे श्री मारुति ॥१३॥
द्वापारी तो उद्धव जाहला । यादव गौषी जन्मला ।

सर्वोत्तमे अनुग्रह केला । वर्णिले तयाला व्यासानी ॥१४॥

कलिमध्ये तोची उद्धव । भक्त जाहला नामदेव ।
जयासंगे देवाधीदेव जेविले भाव पाहुनी ॥१५॥
विसोबा खेचर हा संत । जया लागी प्रबोधीत ।
भजनरंगी रंगले चित । धन्य भक्त ते नामदेव ॥१६॥

चरीत्रे केली नानापरी । काय सांगु ते वैखरी ।
गाय उठली ये वना घरी । स्मरता हरी तात्काळ ॥१७॥
सुवर्णाचे श्री पंढरीक्षेत्र । भक्त छळकासी आणिले अनुभवा पवित्र

परिसा भागवत विचित्र । वाळुचे स्वतंत्र परिस दाविले ॥१८॥

गोरोबाचे फुटले हात । कीर्त नी बाळ आले रांगत ।
पुष्पवृष्टी केली सत्य । जाहला आनंद अद्भूत तो ॥१९॥
नामयाचे घरी विपत्ति । हे जाणुनी रुक्मिणीपती ।
विह्वल शेठे होउनी जगती । गोणी लोटिती द्रव्याची ॥२०॥

परी तो विरक्तीचा पुतळ । द्रव्य तुटले ब्राह्मणाला ।
ऐशा पाहता अनेक लीला । वर्णियेल्या ग्रंथांतरी ॥२१॥
पाहा या निवृत्यादि ज्ञानेश । तीर्थीवळींचे करुनी मीस ।

समागमी विशेष । प्रेमसुखास लाभले पै ॥२२॥

शतकोटी करुनी अभंग । भावे पुजावा पांडुरंग ।
हा ही संकल्प करीता चांग । पूर्वी शीरंग भक्तीबळ ॥२३॥
ऐसा नामा प्रेमळ भारी । नाम महात्म्य पृथ्वीवरी ।
प्रगटविले जेणे जीवोपकारी । कीर्ति थोरी पै याची ॥२४॥

पुढे नामयाचा जाहला तुका । हे तो प्रसिद्ध आहे लोक ।
ज्याचे वैराग्य पाहता देखा । सनकादीका विस्मय मनी ॥२५॥
अगाध भक्ती वाढविली । भवार्णवी नौका जाहली ।

होउनी ठेला साउली । सर्वत्र निवाली नारीनर ॥२६॥

सकळ साधुंचा जाहला कळस । बोलणे खुंटले निःशेष ।
अनुभव आणिले अंगास । काही तयास न राहिले ।
ते हि स्तवन करुनी भले । पुजिला विहल सर्वात्मा ॥२८॥

सेवटी पाहा केले काय । विमानी बैसला जडदेह्य ।
जगा दाविले प्रत्यय । तरुणोपाय नानापरी ॥२९॥
लोक लाविले भावार्थासी । भजनमार्ग दाविला त्यांसी ।
हळुहळु स्वरुपासी । पावावयासी येकसरा ॥३०॥

सकळ लाहोनी कृतकृत्यता । जीव तारीले बहु तत्वता ।
आपण निघोनी वैकुंठपंथा । चालिले सर्वथा तुकाराम ॥३१॥
उर्ध्वपंथे जाता जाण । अमरावतीचें देखिले स्थान्
तेथ पुरंधर येऊन । केले नमन त्या साधवा ॥३२॥

नानास्थळे मनोहर । दाविली अमृत सरोवरे ।
तेथे न रमे वैष्णववीर । राजसी उपट्यार जाणुनी ॥३३॥

तुकोबा म्हणती मानसी । जरी रहावे वैकुंठासी ।
तरी पंढरीचे सुखासी । तुळणेंसी न घडे ते ॥३४॥

मागे परतावयाचे व्याज । स्वकर्म स्फुरले चिंती सहज ।
तेव्हां विनवी देवराज । श्रीपादरज वंदोनी ॥३५॥

म्हणे मजला अनुग्रह द्यावा । मी कर्मभूमीसी जन्म घ्यावा ।
लोक समोह तारावा । सुकाळ करावा भक्तीचा ॥३६॥

मग तुका म्हणें देवेंद्रास । अवतार घेणे आहे आम्हास ।
तुजहि करु उपदेश । राहीले विशेष करणे ते ॥३७॥

ब्रह्मयोनीत जन्म घेणें । मुक्तत्व शोभे तेंणे गुणे ।
सिद्धांत वेदी ऐसा पूर्ण । करावे प्रमाण त्या वाक्या ॥३८॥

आणि शतकेटी अभंगाची । बाकी फेडीली स्तवनाची ।
परी राहिली नेमाची । सळईची पंचोत्तरी ते ॥३९॥
भजनतृप्ती नाही मन । कळाय़ा जनी ऐंशी खुण ।
टाळ टाकीला विमानातून । पाहिला नैने सकळीक ॥४०॥

हे काय ठाउके इतरा । मागील संगती या पामरा ।
या लागी निर्णयो केला खरा । पूजीती बरा टाळ तो ॥४१॥

असो कृपामूर्ति सद्गुरु नाथ । बाबाजी चैतन्य जे प्रख्यात ।
तयाचा उपदेश जाहला सत्य । स्वप्नाआंत तुकयासी ॥४२॥

तयेकाळी पावशेर । मागितले तूण गुरुवरे ।
ज्याप्रतेसी येता निर्धारि । राहीले खरे देणें ते ॥४३॥
ऐसे सुरेशा सांगून । भूतळासी निघाले जाण ।
तेंव्हा पवित्र आपुली खुण । दीधली पूर्ण देवराजे ॥४४॥

विलोमरेफ संगती । विप्रत्व आले वज्राप्रती ।
मग तुकाविप्र नामे जन्म धरीती । अवतार क्षीती श्री तुकोबा ॥४५॥

आता कोणते स्थळी कोण ग्राम । शाखा वेद आचरण धर्म ।
ते साकल्य ऐकीजे प्रेम । यथानुक्रमे अनुवादू ॥४६॥

अंजनवती नामे नगरी । गोदावरीचे दक्षिणतिरी
महावैष्णव निर्धारि । धन्य संसारी गुरुभक्त ॥४७॥
ऋग्वेदशाखा आश्वलायन । विप्रनाथ नामे बाबाजी चैतन्य ।
अवतरला जे माहामान्य । श्री येकनाथ पूर्ण सांप्रदाई ॥४८॥

तयाची कन्या पुण्यराशी । अर्पिली ती रहिमपुरी द्विजासी ।
त्या पासव जन्म तुकयासी । निश्चयेसी सहज तो ॥४९॥
मातामह तो विप्रनाथ जाण । जन्मांतरीचा सद्गुरु पूर्ण ।
असो तये कुळी सच्चीदधन । घेतला जेणे अवतार ॥५०॥

गभीरं असता जननीप्रती । भगवत भजनी रंगली वृत्ति
सन्निध जियेचे श्री रघुपति । दिवाराती हरिभजन ॥५१॥
नऊ मास होताची पूर्ण । प्रसवली सुपुत्र गुणनिधान ।
तुकाविप्र सकळजन । वदती जाण यालागी ॥५२॥

दिवसेंदिवस पाहता बाळ । विचित्र दिसे प्रेमकळ ।
भजन करीतो वेळोवेळ । दिसे सावळा या लागी ॥५३॥

नातरी जनासारीखे । माता बोलती जरी कौतुके ।
कदा न रहे देख । रुदन दुःखे करीतसें ॥५४॥

रामकृष्ण हरी गोंविद । हेची सदा जननी वदे ।
तेणें पावोनी विषद । खेळत सिद्ध असावे ते ॥५५॥
पुढे चि एक वर्षांनीं । अर्भके केली असे करणी ।
श्री पुंडलीक विह्वल म्हणूनी । गर्जिनले वाणी प्रथमता ॥५६॥

मग निरंतर तोचि व्यास । विह्वल विह्वल म्हणत असे ।
दुजा खेळ आन नसे । रंगले मानस भजनी सदा ॥५७॥
ऐशा परी बाळ लीला । श्री तुकाविप्र क्रीता जाहला ।
पुढे पित्याने व्रतबंध केला । तो सोहळा अनोपम्य ॥५८॥

ऋणानुबंधं करुन । पूर्वील कलत्र वरीले तेणे ।

अपराध घडले मागे म्हणे । करा उद्धरण या जन्मी ॥५९॥

संतती संपत्ती न लगे काही । चित्त वसो तुमचे पाई ।

से प्रकारे विनविता पाही । सद्गाद हृदई तुकाविप्र ॥६०॥

अनुग्रह करुनी स्वस्त्रीयेसी । मेळविले सस्वरुपाही ।

निमग्न जाहली ती सेवेसी । भोगी देहयासी वैराग्य ॥६१॥

पुढे उभयता दोघे स्वईछे । तीर्थे करीती सकळ स्वस्थ ।

मुगुटी जयाचे मयूरपीछ । निरईछे तया आठविती ॥६२॥

काय वर्णिजे तुकाविप्रा । ज्याचे भाषण जेवी क्षीप्रा ।
रास करीती सदा छप्रा । किंवा वृक्षा तळवटी ॥६३॥
जन्मांतराचे योगे करुन । सद्गुरु लाभले ते चि पूर्ण ।
जेका बावाजी चैतन्य अवतार धन्य विप्रनाथ ॥६४॥

होता जयाची निजभेटी । स्वरुपी जडली तात्काळ दृष्टी ।
हारपोनी गेली असता सृष्टी । जगजेठी दिसतसे ॥६५॥

कर्णी पडताची मंत्राक्षर । तुकाविप्र चढले त्रिकुट शीखर ।
सहस्रदळी होवूनी स्थीर । सोहंविचार स्फुंदति ये ॥६६॥

शेखी अहंसोहंभान । हे हि विराल जेथे जाण ।

लागली समाधी स्वानंदघन । अनिर्वाच्या पूर्ण ते सुख ॥६७॥

नाही आठवू देहयाचा । परेसीं मुरडल्या चारी वाचा

घोट भरला ब्रह्मांडाचा । मीनली साचा स्वरुपावरी ॥६८॥

अनुभव अनुभवी विराला । आत्मा सर्वत्र होवूनी ठेला ।

तुका विप्र उपदेशीला । सद्गुरु भेटला विप्रनाथ ॥६९॥

दिनत्रय निर्विकल्प । समाधी भोगीतो योगाधीप ।

आत्मशेजे लागली झोप । उन्मनी दडपे पाय तयाचे ॥७०॥

मग श्री गुरुची युक्तीद्वारा । तुर्ये अवस्थेच्या नेहता घरा ।
प्राण उत्तरेनी हृदयगाभारा । इंद्रिय शरीरा सचेतन ॥७१॥
परी स्वानंदजोही चुबकळी । सस्वरुपी जडोनी ठेली ।
मार्हक विषय सांडुनी गुरळी । राहाटती सरळी नित्यकर्म ॥७२॥

नेत्र पाहाती जो जो पदार्थ । तो तो दिसे पंढरीनाथ ।
शब्द पडती ते श्रवणाते अर्थरूप ते सकळ पै ॥७३॥

रसना रंगली निजात्सरसे न सेवी कदा द्वैत बाकस ।
जगत्र हेमी येककस । भरला अविनाश जगदात्मा ॥७४॥

ગંધાસી ગંધત્વ જેથોની । તોચી બૈસલા ઘાળાસની ।
રોમરંધ્રી ત્વચેસદની । સ્પર્શત્વ સ્પર્શની સર્વોત્તમુ ॥૭૫॥
ટાકિલા માનસે જ્યા સંવત્સ । કેચા તેથે મગ વિકલ્પ ।
અસો જહ સમાધી સદ્ગુરુકૃપે । તુકાવિપ્રે વિસર્જિતી ॥૭૬॥

દ્વંદ્વિયબલ્ લાહોન । નવવિધ પ્રકારે કરીતી ભજન ।
મોહિલા જેળે નારાયણ । સબ્રાહ્મ જાણ તિષ્ઠત્સે ॥૭૭॥

મગ પંઢરીસી નિઘાલે । તુકાવિપ્ર સમર્થ ભલે ।
તયે વેળી અહવે આલે । શ્રી વિહ્વલ પરમાત્મા ॥૭૮॥

नारदादिक श्री वनमाळी । हर्षे सांगती वाजवून टाळी ।
म्हणती तुकाराम भूमंडळी । अवतरली संतमाये ॥७९॥
तरी आता लाग वेगी । चला सामोरे तया लागी ।
ऐसे बोलोनी श्रीरंगी । स्वये वेगी पाव्यारीले ॥८०॥

मग संत समुदाव । सहित निघाले देव ।
ध्वज पताका गर्जती सर्व । घोष अपुर्व होतसे ॥८१॥

गजर करीत आनंदेसी । सामोरे पातले तुकाविप्रासी ।
नमस्कारीती तया स्थळासी । पवित्र भूमीसी यात्रेकरु ॥८२॥

देवभक्त मिळता मीळनी । तथा सुखा कोण वर्णी ।
हर्ष न माये त्रिभुवनी । गाती गाणी स्वानंदे ॥८३॥
समारंभे गजर करीत । गेले पंढरी क्षेत्रात ।
नमन करुनी पुंडलीकाते राउळात प्रवेशले ॥८४॥

तुकाविप्र गरुडपासी । भजन करीता प्रेमभरी
तन्मय जाहले भक्तविहारी । पाहती अंबरी देव सकळ ॥८५॥

विमानाी बैसुनी सुरे । अवलोकित्ता पंढरी विलास ।
पातला सहजी भूमीत । कीर्तनरस सेवावया ॥८६॥

ती कथा अत्यंत चोख । पुढे वर्णीलीअसे देख ।

परिसोत सदा भाविक नाशी दुःख सकळ ही ॥८७॥

श्री रामदास अवतार भूमंडळासी । सद्गुरुसिद्ध जो कृपाराशी ।
देह्यवृंदावन हत्वेषी । स्थापीले तुळसी स्फुर्तीसी ते ॥८८॥

सिद्धांतुत वर्षता जीवन । भक्त मंजीच्या दाटल्या पूर्ण ।

तयाची माळ करुनी जाण । होतसे अर्पन श्री रघुवीरा ॥८९॥

प्रेमरजू घेवूनी हाती गुंफियेली वैखरी निगुती ।

पंढरी निवासा परमप्रीती । राजारामी युक्ती समर्पीली ॥९०॥

भक्तमंजरी माला ग्रंथ । श्रवणेंची पुरती मनोरथ ।
तुकाविप्र आख्यानाते । आध्याय समाप्त जाहला हा ॥११॥

श्री कृष्णार्पणमस्तु ॥१॥ शुभभवतु ॥ श्री रामचंद्रार्पणमस्तु । श्री पांडुरंगार्पणमस्तु
॥

अध्याय २ रा

श्री गणेशाय नमः ॥ श्री राम समर्थ ॥

जय सद्गुरु पंढरी निवासा । निजआत्मया रुक्मिणीविलासा ।

चराचरी उभा सरीसा । श्री जगदिशा विटेवरी ॥१॥
चिद्गगन ते पंढरपुर । सोहंघ्वनि कीर्तन गजर ।
भावे भजती वैष्णववीर । गरुडपारी विवेक तो ॥२॥

माहाद्वारी चौघडा । अनुहात नाद होतसे पुढा ।
अखंड वाहे भडाभडा । ते चि धडपुडा ज्ञानोदक ॥३॥
चिन्मय वाळुवंटी देख । स्वानुभव शोभे पुंडलिक ।
निरंतर होतसे सुख । किर्तन चोख ब्रह्मस्थिती ॥४॥

हैत भयाची करीता वारी । नरदेह्यात्रा जाहाली बरी ।
अवघाची जेथे नटला हरी । धीवसापरी पुजेचा तो ॥५॥

आतां पुज्य पुजकपण । हे तो नुरे कांहीच जाण ।
मानसी आवडी तरीच पुर्ण । अर्चन करणे यथामती ॥६॥

या लागी विनवणी जन्मोजन्मी । हे चि श्री गुरूपदपद्मी ।
प्रगट होउनी अंतरयामी । मालिके रामी ग्रहण किजे ॥७॥
प्रार्थीता ऐसा सिद्धेश्वर । स्फुरवी बुद्धसी कथासार ।
ते चि एका श्रोते सारे । नारी नर अबालवृद्ध ॥८॥

पूर्वाध्याई तुकाविप्र । स्वरूपी रंगले सद्गुरू कृपे ।
पंढरीसी जाता वैकुंठाधीष । चतुरभूजरूपे आडवे आले ॥९॥
हाती धरूनी रूक्मिणीपति । घेउनी गेले राउळाप्रती ।

वर्णु जातां सरस्वती । ते सूखाप्रती अनुपम्य ॥१०॥

आतां श्री गुरुभक्ती कराया । सुरेश अवतरला भुठाया ।
नमन करूनी सिद्धपाया । सांगितले तया ऐका ते ॥११॥
श्री सोपानदेवाचे स्थान । सासवडनामे क्षेत्र पुर्ण ।
तेथील पवित्र ब्राम्हण । आश्वलायन ऋग्वेदी ॥१२॥

पुरंधर ज्याचे उपनाम । पुरंधर पावला तेथे जन्म ।
पुण्यभूमी धन्यग्राम । विप्रोत्तम धन्य ते ॥१३॥
मग तो देवेश पित्याने । तुकाविप्रासी केला अर्पन ।

पूर्वील संकेत जाणून । केले पालन श्रीगुरुंनी ॥१४॥

मृत्युलोकी पांडुरंग । नाम पावला शचिरंग ।
कां जे घडला स्वर्गी संग । भवभंग तुकयाचा ॥१५॥
पंढरी माहात्म ऐकुनी । रंगली वृत्ती पांडुरंग स्मरणी ।
अवतार घेतची मेदिनी । नामाभिदानी त्या प्राप्ती ॥१६॥

असो इंद्राशमूर्तिने पाहतां तुका । वेष्टले मानस चरणी देख ।
इच्छितसे अनुभव निका । शाश्वतसुख पावावया ॥१७॥
तुकाविप्र स्वामीप्रती । हात जोडीले दोन्ही निगुती ।

दंडायमान पडले क्षीती । नमन करीती साष्टांग ॥१८॥

महणे नहाराजा दिनदयाळ । दूर करी या भवभयाला ।
नाही शक्ती तरावयाला । मायानदीला दूर्धर हे ॥१९॥
कामक्रोधादि जळाचरे । गिळूं पाहती हा किंकर ।
तरी देउनी कृपाकर । काढी बाहेर तू समर्था ॥२०॥

शिष्यमयूर करुणाधना । भक्तचकोर रोहिणीरमणा ।
द्वैततमारी सहस्त्र कीर्णा । हे चि चरणा विज्ञाप्ती ॥२१॥
प्रार्थीता ऐसे सत्शिष्य पांडुरंग नामे इंद्रांश ।

संवाखेनी परमउल्हासे । बैसविले असे सन्मुख पै ॥२२॥

शिष्य मुमुक्षु पूर्णचंद्रा । पाहुनी भरते कृपा समुद्रा ।
प्राप्त झाले तुकाविप्रा । अवतार इंद्रा उद्धराया ॥२३॥
सांप्रदायक्रमे ते चि क्षणी । मंत्रोपदेश केला कर्णी ।
संतोषाने वरदपाणी । बाप बाप वदनी वदती पै ॥२४॥

तै पासुनी सर्वत्र जण । बापु ऐसे वदती जाण ।
नातरी मुळीचे अभिवादन । पांडुरंग पूर्ण नाम तया ॥२५॥
असो सद्गुरुसमर्थ तुकाविप्रांनी । उपदेशिला तो शिष्य चुडामुनी ।

इंद्र अवतार जो मेदिनी । बापु मेदिनी धन्य तो ॥२६॥

सर्वात्मतेवे भद्रासन । अमरपुरी ब्रह्मपूर्ण ।

जेशे उन्मत झुले वारण । स्वानंद जाण ऐरावती ॥२७॥

रमा उर्वशी तिलोत्तमा । दया घृती शांती क्षमा ।

सुलीनदशा मुख्य परमा । ते चि रामा इंद्रायणी ॥२८॥

इंद्रिय मेळीत देव । आत्माराम अमरराव ।

ज्ञानसंपत्ती फळ वैभव । भोगी सदैव ते गुरुकृपे ॥२९॥

बापुविप्र वदती जन । पांडुरंग ज्या नामाभिदान ।

स्वरुपस्थितीसी लाहोन । केले अर्चन श्री गुरुंचे ॥३०॥

मग जयाने सेवेठार्ई । वय वेचीले असे पाही ।

वैराग्य वरीले देही । भजन ह्दई करीतसे ॥३१॥

परी जन्मांतरीचा स्वभाव पहीला । विषयविलास न सुटे अबळा ।
पुर्वील संबंधे विवाह जाहाला । सकळ घडला उपव्यार ॥३२॥

निष्ठा पाहुनी श्री गुरुनी स्फूर्तीसी प्रगट जाहले वदनी ।

सदा रंग ज्या कीर्तनी । नामस्मरणी धन्य तो ॥३३॥

पंढरीसी मठ केला । प्रगटविले सांप्रदायाला ।

भवतीध्वज तेणें रोविला । पाहता काळा भय सुटे ॥३४॥

ठाई ठाई उत्सवासी । जना लाविले सन्मार्गसी ।
वाढविले गुरुभवतीशी । लोकत्रयासी प्रसिद्ध जो ॥३५॥
आषाढी कार्तिकाचा । नेम साजिरा अत्यंत ज्याचा ।
ऋणी केला देव साचा । पंढरीचा राणा पै ॥३६॥

चंद्रभागेचे तटी । श्री पुंडलीकाचे पृष्ठी ।
कीर्तन करीता वाळवंटी । होये दाटी बहुसाल ॥३७॥
पैर्णिमेसी गोपाळ काला । होत असे त्या स्थळाला ।

दुर्लभ प्रसाद अमरादिकाला । इच्छिती लाह्याला सकळ ते ॥३८॥

ऐसे प्रेमाचा पुतळा । बापुविप्र सत्शिष्य भला ।
देव चि जेणे वेडा केला । तिष्ठे सावळा मागेपुढे ॥३९॥
आणिकही शिष्य अपार । करीते जाहले तुकाविप्र ।
भूमंडळामाजी पवित्र । मोक्ष सत्र घातिले पै ॥४०॥

श्री कृष्णातीरा माझारी । तारगांव उत्तम नगरी ।
तयासन्निध वनबदरी । द्वैतमासी राहती तेथे ॥४१॥
श्री पांडुरंगमूर्ति स्थापीन । करीती सदा अनुष्ठान ।

मुळीचा सहजी योग पूर्ण । भगवद्भजन सर्वदा ॥४२॥

अष्टमहा सिद्धी लागती पार्ई । वैराग्य विलसे ज्याचे देही ।
प्रतिष्ठेचा वास हृदयी । अनुमात्र पाही नसे सदा ॥४३॥
प्रतिष्ठा ते शूकरीविष्ठा । हे जाणवले जया शिष्ठा ।
काय दाउनी इतर वेंष्टा । नाही निष्ठा परमेश्वरी ॥४४॥

घेऊनी वरता संतवेष्ट । देती जगासी उपदेश ।
कैचा अंतरी ज्ञानलेश । सावकाश विषय भोगीती ॥४५॥
माळा मुद्रा जटाभार । मिरविती अंगी भगवी चिरे ।

कीर्तन करीती घरोघर । रांझापोरे भोंदावया ॥४६॥

नाम विक्रयाचे पाप । न जाये तीर्थाचेनी बापे ।
जया होईल अनुताप । ब्रह्मस्वरूप तो पावे ॥४७॥
असो तुकाविप्र ज्ञानराशी दुजी उपमा नाही त्यासी ।
वैराग्य लागे पायासी । क्षमा दासी ज्याची पै ॥४८॥

भिक्षेचे पीठ आणावे । खडकावरी ते मेळावे
पानगे करुनि अर्पावे । वासुदेव सर्वाभूति ॥४९॥
अतिथी येता स्वभावे । वाढुनी तया मग जेवावे ।

फळशेंगादि पदार्थ देता भावे । संतोषावे तयावरी ॥५०॥

अनन्य लागता पायाशी । नाममंत्र सांगती त्यासी ।
न वांछीती उपचारासी । स्वरुपासी मेळविती ॥५१॥
नातरी इतर द्रव्यभोंदू । म्हणविती जगी उगेचि साधु ।
शिष्या न भेटे कदा गोंविदु । सदा बध्दु विषई तो ॥५२॥

असो तुकाविप्र अवतार तुकयाचा । प्रसिद्ध जाहला असे साचा ।
तया संगे वैकुंठाचा । पंढरीचा देव नाचे ॥५३॥
भवसिंधुवरी स्पष्ट । केली जेणे पायवाट

भक्तप्रेम वसवीली पेठ । केली लूट नामाची ॥५४॥

तीर्थ मीसे भ्रमण करीत । आले सासवड नगरात ।
श्री सोपानदेव समाधीते । नमन निरुते केले पै ॥५५॥
तेथे अद्वय वोवरीमाजी । तुकाविप्र राहिले सहजी ।
जीवोद्दारी आवडी ताजी । भजनकाजी प्रेमळ ते ॥५६॥

रात्रंदिवस कीर्तन गजर । दुमदुमीले सासवड नगर ।
भक्तीशी लाविले नारीनर । निजात्म शिखर चढावया ॥५७॥
पुढे तुकाविप्र स्वामीचे मानसी । आठवले पूर्ण जावे काशीसी ।

स्नान करुनी भागीरथीशी । विश्वेश्वरासी पुजावे ॥५८॥

तव रात्री सोपानदेव सांगत । येथे भागीरथी आहे वाहत ।
काशीविश्वेश्वर तो वसत । ब्रह्मकुंडली सतत पै ॥५९॥

म्हणती जरी तुक्या वाराणशीसी । तरी प्रदक्षिणा करुनि ब्रह्मकुमंडलासी ।
तेणे यात्रा सकळ तुजसी । निश्चयेसी घडल्या पै ॥६०॥

मग नमस्कारोनी सोपान । गराडग्राम प्रवरेसी केले गमन ।
चतुरमुख ब्रह्मा पुजेन । तात्कळ प्रदक्षिणे आरंभीले ॥६१॥
नाना देव नाना स्थळे । नाना तीर्थ निर्मळ जळे ।

उत्तर तीरी स्वयंभ सोज्वळ । शिवलिंग केवळ अपार ती ॥६२॥

सिद्ध स्थान बहुत जाण । न गणविती कवणा लागून ।
सोनगांव संगमपूर्ण पुण्य पावन नीरा नदी ॥६३॥
सोनेश्वर संगम प्रसिद्ध । लिंग तेथे असती विविध ।
प्रख्यात हाटकनामे भेद । आत्मविद बोलती त्या ॥६४॥

दक्षिणतीरी मयुरेश्वर । नाभीस्थान वदती सुरनर ।
तेथील महिमेसी नाही पार । यात्रा फार तये स्थळा ॥६५॥
जयपुरीमाजी अखंड । अश्वारुढ मार्तंड ।

तोडो भेदाचे जो बंड । विवेक प्रचंड शस्त्र हाती ॥६६॥

शिवस्थान ते अत्याद्भूत । दर्शने जीव होती पुनीत ।
भ्रांती मनी पाखांड येत । तया दंडीत निजतेजे ॥६७॥

असो कैलासनाथ तो जेजोरीचा । पुढे पुरंधर पाहिला साचा ।
नारायणरुप विग्रह जिथेचा । धृता रचिचा अगाधमहिमा ॥६८॥

तेथून पाहा लिंगे बहूत । दक्षिणतीरी विलसत ।
चतुरमुखी पर्वती समाप्त । प्रदक्षिणा होत सांग पै ॥६९॥
ऐसी करुनी प्रदक्षणा । पुन्हा येवुनी सोपान स्थाना ।

सर्वभूती अन्नदाना । समाराधना केली पै ॥७०॥

नंतर आले स्वस्थळासी । कृष्णातीरी बदरीवनासी ।
भजन करीती दिवसनिशी । सदा मानसी पांडुरंग ॥७१॥
अभंग सळई पंच्योत्तरीचे । जे कां राहिले पूर्वावतराचे ।
तुकाविप्र ते ही साचे । करुनि वाचे पुजीला हरी ॥७२॥

जे जे प्राणी दर्शना येती । अनुग्रह देउनी तयांप्रती ।
स्वरुपाते मेळविती । दाउनी भक्ती शुद्ध पंथ ॥७३॥
ऐसा क्रमीता बहुत काळ । साधुस्थाने पहावया आठवले

शिष्येसहीत दीनदयाळ । महाराज निघाले तुकाविप्र ते ॥७४॥

देहु आळंदी चिंचवड । प्रतिष्ठान क्षेत्र परम चोखडे ।
जेथे साक्षात्कार रोकडे । आले कोडे तया स्थळा ॥७५॥
येकनाथ, केशरीनाथ इत्यादिकांचे मठ जेथे ।
ठाई ठाई देवस्थानाते । अवलोकीत चालीले ॥७६॥

म्हाळुंगीग्राम गोंविद सुताराचें । धामणगांव त्या बोधल्याचे ।
लहुळनगर कुर्मदासाचे देखीलें साचे तुक्यानी ॥७७॥
गोराकुंभार तेरेत । ते रे ब्रह्म म्हणे जगा ते ।

सावतामाळी होता जेथे । गेला तेथे निजआवडी ॥७८॥

भागानगरी केशवस्वामी । तेही जावूनी पाहीली भूमी ।
शिवराम समाधी कल्याण ग्रामी । तये धामी गेले पै ॥७९॥
गुरुधर ग्रामी समाधी । वामनाची ज्या त्रिशुद्धी ।
नामलग्रामी सप्रसिद्धी । गाणपत्य सिद्धी निरंजन ॥८०॥

ब्रह्मनाळ परळी वडगांव । चाफळ त्रिपुटी सद्भाव ।
निर्गुणपूर वदती सर्व । तुक्यानुभव तेथे आले ॥८१॥
तव तये स्थळी श्रीरंग मूर्तिचा । उल्लाह होतसे समाधीचा ।

मेळा मिळाला संतांचा । हर्ष तयाचा जाहला मना ॥८२॥

जोतीपंत मोरोपंजीत गुंडाजीबाबा थोर संत ।

बाबा पाध्ये माहासमर्थ । विठोबा संत चामस्ये ॥८३॥

चिंदबर दीक्षित भटजी बोवा । बाबाजी पंत वैराग्य ठेवा ।

भवानदास गाती देवा । आले तेधवा निगडीसी ॥८४॥

रंगनाथ गोसावी राशनकर । लक्ष्मणनाथ वैष्णववीर ।

आंदोबाकाका महाथोर । जो का अवतार आनंदाचा ॥८५॥

मध्वनाथ भुजंगनाथ । शेख सुलतान जो प्रख्यात ।

फलटणातील सदाशिवपंत । गोदड बहूत रागीट तो ॥८६॥

श्री रामदास अवतार प्रसिद्ध । जगत्रय जो कां सिद्ध ।
इत्यादिक पूर्ण सिद्ध । असंख्यवृंद संतांची ॥८७॥

तुकाविप्र स्वामीसी पाहुनी सकळी । उचंबळला आनंद टाळी पीटीली ।
कीर्तन मूर्ति ते शोभविली । आज्ञापीली सर्वानी ॥८८॥

म्हणती सारे तुकाविप्रा । श्रवणासी पाजी निरोपण क्षिप्रा ।
तुमचे कथेसी जुले सिप्रा । त्रिनेत्रादी आवड बहू ॥८९॥
ऐसे वदतां संतवृंदी । नमोनी समस्त वैष्णवमांदी ।

संनिध श्रीरंग समाधी । तेचि संधि उभे ठाकले ॥१०॥

मग तो कथेचा अद्भुत रंग । समाधीदूनी प्रगटला श्रीरंग (निजरंग) ।

तये वेळी केला अभंग । होये भवभंग ऐकाता तो ॥११॥

ऐशा प्रकारे अभंग करुन । भावार्थ वर्णिला असे जाण ।

तये काळी सकळ जन । जाहले लीन परब्रह्मी ॥१२॥

मग इतर गोष्टी कायसी । समाधी डोलली ते वेळेसी ।

आनंद झाला सुखराशी पुष्प वृष्टीसी करीती ते ॥१३॥

मासामाजी मार्गशीर्ष मास । विभूति वर्णिली जगदीश ।

तयात हरिदीनीचा दिवस । मान्य सर्वास कृष्णपक्ष ॥९४॥

तुकाविप्रे च्यासीप्रहर । करुनि श्रीहरी पुढे जागर ।
वोवाळितां रुक्मिणीवर । आरती स्ववस्त्रे वंदुनी पै ॥९५॥
अद्यापी तो सांप्रदाय । चालवितो शिष्य पाही ।
येका दशीस लवलाही । कीर्तन होये निगडीसी ॥९६॥

तेथुनी संनिधकृष्णातीरी । जे का विख्यात ब्रह्मपुरी ।
तये स्थानासी निर्धारी निघाले साचारी तुकाविप्र ॥९७॥
निर्गुणपुरीचा उक्छाह जाहला । प्रार्थीयेले सकळ संताला ।

ઘેઉની ગેલે બ્રહ્મપુરીલા । માંડીલા કાલા તેથે પૈ ॥૧૮॥

દિનત્રયી આનંદાન । આહોરાત્ર કીર્તન ભજન ।

દિંડ્યા પતાકા નિશાળ । કોંદલે ગગન ગજરે ત્યા ॥૧૯॥

જેવણારાસી નાહી ગણતી । જેથે સિદ્ધી સ્વયે રાઘતી ।

અન્નપુર્ણા શ્રી ભગવતી । તિષ્ઠે શક્તી પાકશાલે ॥૨૦॥

વિળે મૂદંગ દ્વાળત્કારીતી । ઠાઈ ઠાઈ નૃત્ય કરીતી ।

સ્વર્ગીહુની દેવ પાહતી । પંડરી મ્હણતી દુર્ગી હે ॥૨૦૧॥

એશાપરી ઉત્છાહા સોહળા । વેળઅવસેસી ગોપાલકાલા ।

पुजन करुनि विष्णुपदाला प्रसाद दिधला सकळीका ॥१०२॥

ब्रह्मपुरीत उत्तमस्थळ । खडकावरी श्री पाउले ।
उमटली ती पाहता डोळे । सुखसोहाळे प्राप्त जीवा ॥१०३॥
कृष्णावतारी श्री भगवान । तये स्थळी खेळले जाण ।
स्वहस्ते काला करुन । वाटिला पूर्ण गोपाळा ॥१०४॥

ते हे जागा पवित्र रम्य । कृष्णातीरी अगाध परम ।
तेथे राहती चित्सुखधाम । तुकाराम महाराज पै ॥१०५॥
ऐसे अनेक स्थळी मठ करुनि । उद्धरीले जेणे प्राणी ।

शेवटी केली अपूर्व कर्णी । गुरुचरणी तनु ठेवीली ॥१०६॥

ऐकता ते संत निर्याण । जीव पावती सकळ कल्याण ।

तुकाविप्र जगी धन्य । जाहाला अवतार ॥१०७॥

शिष्येसहीत आनंदेशी । निघाले महाराज पंढरीसी ।

तये वेळी सर्वत्रासी । भजन भीक्षेसी मागती पै ॥१०८॥

म्हणती आतां हे चि भेटी । आम्हांसी जाणें निज वैकुंठी ।

ऐसी सांगुनी सकळा गोष्टी । उठा उठी निघाले ॥१०९॥

ध्वजपताका झळकती । मार्गी चालता भजन करीती ।

येते जाहले सत्वरगती । रुक्मिणीपतीसी भेटावया ॥११०॥

संतासहित पद्यनेत्र । आराधिला तुकाविप्र ।

भेटीसी आले सकळ क्षेत्र । समाप्ती तंत्र ऐकूनी ॥१११॥

आज्ञा मागता देवासी । गहीवरले हृषीकेशी ।

सांगती स्वये रुक्मिणीसी । पंढरीनिवासी सजळनेत्रे ॥११२॥

म्हणें माझा विप्रतुका । सांडुनी मजला जातसे निका ।

लाचाउनी भक्तीसुखा । वियोग दुःखा देतसे की ॥११३॥

मग पोटासी धरुनी निजभक्ता । कुरवाळीले प्रीतीने तत्त्वता ।

महणती तुकाविप्रा काय आता । उत्तीर्णता होऊं मी ॥११४॥

सहा जन्मे भक्ती केली । तयेची मज न बोलवे बोली ।

अनंत जन्मे मागीतली । तुवां बापा ॥११५॥

माझी अनंतपणाची शक्ती । वरीतां जहालासी निजभक्ती ।

वियोगाची फार खंती । मजप्रती वाटतसे ॥११६॥

तुकाविप्रे जोडुनी पाणी । विन विला शारंगपाणी

महणें लीलेसाठी ज्ञानखाणी । वियोग मनी न मानिला ॥११७॥

जाणें येणे तुझ्या पाई । तरंग उदधीसी सोडित नाही ।

श्री गुरुसमाधी संन्नीध पाही । अर्पण पाई तनु करणे ॥११८॥

तुकाविप्र प्रार्थीता ऐसे । निघाले संगे जगन्निवास ।
वाद्ये वाजती बहुवस । भजन होतसे प्रेमळ ते ॥११९॥
शिष्यमंडळी समवेत । आले करमळे गावात ।
तेथुनी पुढे चालता पंथ । सिद्धस्थानाते देखिले पै ॥१२०॥

तया स्थाना पाहून । चितासी झाले समाधान ।
उपवासिया मिष्टान्न । निरधना धन ज्या परी ॥१२१॥
असो तुकाविप्र अंजनवतीसी । आले श्रीगुरु समाधीपाशी ।

तेथील संतोष बोलावयासी । वाचा शेषासी थोडक्या ॥१२२॥

मग येकाग्र अंतःकरण । समाधीचे केले अर्चन ।

उभे ठाकले स्वये आपण । कीर्तनासी जाण तुकाविप्र ॥१२३॥

आजन्म प्रभूति जे जे केले । ते ते चरणी निवेदिले ।

आरती कराया आरंभीले । श्री विप्रनाथ भले स्वामीचे ॥१२४॥

करुनि गुरुदेवाची आरती । ते चि देह्याची समाप्ती ।

पंचप्राण लाउनी ज्योती । सद्गुरुप्रती ओवाळीले ॥१२५॥

तुपाची वाटी देणें होती । ते देह्याप्रती कलपिती ।

आयुष्य ते चि निश्चिती । आजब युक्ती केले पै ॥१२६॥

प्राणाची करुनि पंचारती । समर्पिली देहयाती ।

म्हणुनी जयानी कथेत आरति । जगप्रवृत्ति केलीच नाही ॥१२७॥

ऐसा समांश करुन । ज्योतीसी निजज्योती मेळवून ।

सद्गुरुपदी होउनी लीन । स्वरुप चिद्घनमय जाहाले ॥१२८॥

शालीवाहन शके सोळासे । संवधर नाम असे ।

अनुक्रम तिथी मास । निजधामास गेले पै ॥१२९॥

गुरुदेवा परौता काही । मंत्र देव तीर्थ नाही ।

ती तिही येकें ठाई । नांदती पाही येकत्वे ॥१३०॥

गुरु तोचि देव जाण । तत्वाक्य मंत्रपूर्ण ।
पादोदक तीर्थ पान । करी पावन सकळीका ॥१३१॥
म्हणुनी सर्वस्व लीन व्हावे । सद्गुरुराया शरण जावे ।
तेणें सकळ सिद्धी पावें । हा अनुभव प्रत्यक्ष ॥१३२॥

महापापी मतिमंद । परी स्वामी समर्थ सिद्ध ।
देउनिया निजात्मपद । चरित्र विषद वर्णविती ॥१३३॥
सिद्धकृपा राजारामी । देहभान कैचि उर्मी ।

वृत्ति निमग्न सदा ब्रह्मी । स्तवन नेहमी करीतसे ॥१३४॥

भक्त मंजरीमाला ग्रंथ । श्रवणेंची पुरती मनोरथ ।

तुकाविप्र स्वामी आख्यानते । आध्याय समाप्त द्वितीय हा ॥

श्री कृष्णार्पणमस्तु ॥२॥

शुभंभवतु ॥ श्री रामचंद्रार्पणमस्तु । श्री पांडुरंगार्पणमस्तु

This document was created with Win2PDF available at <http://www.daneprairie.com>.
The unregistered version of Win2PDF is for evaluation or non-commercial use only.